THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST, WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

די פאדערונג פון די באן־ארבייטער יוניאנס

אז די ארבייטסלאזיגקייט איז גרויס געווען איבערראל, דאס וועט שוין היינט צו־טאג קיינער ניט לייקענען. אבער דערווייל רעדט מען נאך אלעס אז מען דארף עפעס טאן פאר די ארבייטסלאזע. אבער טאן טוט מען וועניג.

און וואס עס איז נאכמער — מען האט אויא און מען שרעקט זיך פאר'ן איינצייגען ווירקזאמען מיטעל, מען האט עס מורא אפילו אנצורופען מיט'ן נאמען.

וועגען וועלכע מיטלען מען זאל ניט רעדען, טוט מען אבער מודה זיין, אז עס איז פאראן איין מיטעל, און נאר איין מיטעל, וואס קען ווירקליך העלפען פטור צו ווערען פון דער ארבייטסלאזיגקייט. און דאס איז פארקלענערען דעם ארבייטס־טאג.

מען זוכט מיטלען צו העלפען די ארבייטסלאזע, צו קענען זיי שפייזען און זייערע פאמיליעס. אבער דאס קענען דאך אלץ נאר צייטווייליגע רפואות, ווייל עס איז נאר פאראן איין ראדיקאלער מיטעל, וואס קען ווירקליך העלפען — פארקלענערטע ארבייטס־שטונדען.

פאראן איין הייפט־אורזאכע וועלכע האט געפירט צו דער ארבייטסלאזיגקייט — די מאשין. מיט אן אכט שטונדיגען ארבייטס־טאג איז די לעצטע דער פרעדיגונגען. האבען נאך אלע געקענט ארבייטן. מיט די לעצטע טעכניש אנטוויקלונגען אבער, מוז ביי אן אכט שטונדיגען ארבייטס־טאג זיין אן ארבייטסלאזיגקייט.

איב א פערט־חלק פון דער באפעלקערונג איז ארבייטסלאז, מוז אויף א פערט־חלק פארקלענערט ווערען דער ארבייטס־טאג, מוז דער אכט שעה'דיגער טאג פארבייטען ווערען אויף א זעקס שטונדיגען ארבייטס־טאג.

זעקס שטונדען ארבייט — דאס איז דער איינציגער מיטעל וועלכער קען ווירקליך העלפען.

אבער אונזערע סאציאלע רעפארמער ווילען נאך ניט הערען פון דעם. און ווען לעצטע וואך האט די קעלאג קאמפאניע מיטגעטיילט, אז זי האט בדעה עס איינצופירען, און ניט שניידען די שכירות, איז אין דער פרעסע פארביי כמעט אומבאמערקט.

איז דאריבער גוט. וואס מאנכע גרויסע שטארקע יוניאנס האבען ענדליך געזומען רייד וועגען דעם.

אין שיקאגע זענען זיך צוזאמענגעקומען די פארטרעטער פון די "ביג פאור". פון די פיער גרויסע באן־ארבייטער יוניאנס. און זיי האבען באשלאסען צו אן פארלאנגען א זעקס שטונדיגען ארבייטס־טאג מיט די זעלבע שכירות ווי ביז איצט.

די באן־ארבייטער זענען גוט ארגאניזירט. און מען וועט זיך מוזען מיט זיי רעכענען. אויף דיזער פאדערונג וועלען זיך וואהרשיינליך אויך אפרופען אנדערע גרויסע יוניאנס. און עס וועט מיינען אז מיליאנען ארבייטער וועלען עס פאדערען. און מען וועט עס מוזען נאכגעבען, ווייל דאס איז דער איינציגער אויסוועג.

מיט זענען ניט פון יענע נאאיווע צו גלייבען. אז קאפיטאל וועט עס פריי נאכגעבען, די באן־מאגנאטען ווי די אנדערע אינדוסטריעלע מאגנאטען וועלען עס זיין געצוואונגען צו טאן, אויב זיי וועלען ניט וועלען קיין ביזנעס־קריזיס. ביי וועלכען פון איין זייט וועלען שטיין די קליינע גרופע מאגנאטען, און פון דער אנדערער זייט די מיליאנען הונגעריגע און ארבייטס־לאזע.

זעקס שעה ארבייט — אלץ וועגען פירען צו דעם. און עס איז גוט וואס די גרויסע באן־ארבייטער יוניאנס האבען עס שוין ארויסגעשטעלט אלס פאדערונג.

דער מזרח־אייראפייער איז דא דאס כפרה־הינדעל

קאנאדע מאכט "וואונדערבארען פראגרעס" אין די לעצטע יארען אין אירע רדיפות אויפ'ן קאנסטינענטאלען אימיגראנט. אויב דער דאזיגער "פראגרעס" זאל אזוי אנהאלטען וועט קאנאדע אפשר אין גיכען איבערשטייגען אזעלכע שאוויניסטישע לענדער ווי רומעניען אדער פוילען זענען בנוגע צום אידען.

מיט באזונדערען וועהטאג האט דער "זשורנאל" פרייטאג געבראכט די נייעס וועגען א "האלסייל דעפארטאציע" וואס די שטאדט־רעגירונג פון קאלגארי האט געמאכט אויף א וויכטיגען טייל פון איר באפעלקערונג. לויט ווי עס איז שוין איבערגעגעבען געווארען אין אונזער נייעס־אפטיילונג וועט קאלגארי אינגיכען דעפארטירען 300 מזרח־אייראפייאישע אימיגראנטען, נים חלילה דערפאר, ווייל זייער כאראקטער אדער רעקארד איז א שעדלי־כער, נאר בלויז צוליעב דעם איינציגען חטא, וואס אט די דאזיגע מזרח־אייראפייער זענען ארבייטסלאז.

וואס דשע פאר א חטא איז עס צו זיין ארבייטסלאז?

אבער די שטאדט־רעגירונג זעהט אין דעם א חטא אין אייפ'ן סמך פון דעם דאזיגען חטא ווערען יענע אינגליקליכע ארויסגעטריבען פון לאנד אין וועלכען זיי האבען געהאפט צו מאכען זייער צוקונפטיגע היים. אבער דער פארדרוס איז ניט אזוי געגען דער קאלגארער שטאדט־פארוואלטונג, נאר געגען אונזער פעדעראלען אימיגראציאנס־מיניסטער, וועלכער האט, נים נאר געגעבען זיין הסכמה אויף דער דאזיגער גזירה, נאר ער האט נאך דערקלערט, אז ער וועט אינסטרואירען אלע אימיגראציאנס־בעאמטע, אז זיי זאלען ארויסהעלפען דער שטאדט קאלגארי אויף יעדען מעגליכסטען אופן צו דורכפירען די דאזיגע "האלסייל דעפארטאציע".

און מען דארף דאך מעדענקען, אז קאלגארי איז בלויז אן אנהייב. אזוי לאנג ווי קאלגארי האט באקומען דאס רעכט צו ארויסווארפען אילע מזרח־אייראפייאישע אינוואיינער וועלכע זענען געשטראפט מיט ארבייטס־לאזיגקייט, וועלען געווים אנדערע שטעדט נאכפאלגען. און מען קאן איצט דערוואַרטען א געוויסע צווישען די קאנאדער שטעדט צו פטור ווערען פון זיי־ערע ארבייטסלאזע מזרח־אייראפייאישע אימיגראנטען.

און אט דא ליגט דער טרויעריגסטער פונקט פון דער ניי־געשאפענער לאגע. ווארים א קאנסטיטוציאנעלער אימיגראנט וועט איצט ניט זיין מער זיכער מיט זיין עקזיסטענץ. אין פאל עפעס זאל פאסירען מיט זיין דזשאב, וועט ער גלייך דעפארטירט ווערען פון לאנד.

פרעגט זיך, איז דאס ווירקליך אין די ראמען פון געזעץ? איז עס ווירקליך דערלויבט צו ארויסשיקען אן איינוואוינער פון לאנד בלויז דער־פאר, ווייל ער האט פארלוירען זיין דזשאב? דאס געזעץ לויטעט אז בלויז אזעלכער, וועלכער איז געפונען געווארען שולדיג אין א קרימינעלען פאר־ברעכען, אדער וועמענס כאראקטער האט זיך בכלל ארויסגעוויזען צו זיין פארדארבען, קאן — אויך אין דעם־פאל מיט געוויסע אויסנאמען — דער פארטירט ווערען. דאס געזעץ שרייבט אבער ניט פאר, אז איינער וואס האט פארלוירען זיין דזשאב, דארף דערפאר ארויסגעשיקט ווערען פון לאנד.

דער פונקט וועגען "פאלען צו לאסט" קאן דא אויך ניט זיין אנווענד־באר בלויז אויף א געוויסען קלאס. און איבערהויפט אין א צייט ווען אלע זענען גלייך געפראפען געווארען פון דער אלגעמיינער דעפרעסיע.

די פהומע העאל־שול־לען אין דייטשלאנד

די פאר צעהנדליג טויזענט אדטאראקסישע אידישע פאמיליעס אין דייטשלאנד זענען אויס א גאנצע רייהע פון מיטעלשולען, וועלכע זענען אנערקענט פון דער דייטשער רעגירונג אלס די בעסטע אין דעם דייטשען שול־סיסטעם. די באריהמטסטע פון דיזע רעאל־שולען (הויפ־סקולס) איז די רעאל־שולע פון דער אירעראליטישער רעליגיאנס געזעלשאפט אין פראנקפורטאם מיין. זי האט איבער זעקס הונדערט תלמידים און תלמידות, ניינצען לעהרער און עקה פראפעסאָרען; זי האט גרויסע ענדאומענט פאנדס, פעניזיאן פאנדס, און איז איינע פון די רייכסטע ערציהונגס אנשטאלטען אין דייטשלאנד. אזעלכע שולעס זענען פאראן אין האמבורג, אין נירנבערג, אין קעלן, אין בערלין אן אין נאך פיעלע אנדערע שטעדטע, און די דייטשע רעגירונג האט אפט גע־לויבט דיזע ערציהונגס־אנשטאלטען, ווייל זיי זענען פון א ריין פעדאגאגישען שטאנדפונקט מוסטער־שולעס. זיי האבען בעון ניט קיין מאדערנע אידישע ביל־דונג. די אידישע לימודים, העברעאיש, תנ"ך, דיקדוק, אידישע געשיכטע, התחלת גמרא, שלחן ערוך און אידישע ליטעראטור־געשיכטע, זענען אבליגאטאָרישע גע־גענשטענדע, און איינער וועלכער איז ניט ערפאלגרייך אין די אידישע לימודים, קען ניט פראמאטעט ווערען אין א העהערע קלאס. דערצו איז די רעליגיעזע ערציהונג א זעהר שטרענגע. עס קומט אפט פאר, אז דער לעהרער אדער דער פראפע־סאר זעהט נאר אויב דער תלמיד טראגט ציצית, אויב ער נעהמט אלע שבת אין שוהל, און אזוי ווייטער. ווען מען כאפט א תלמיד טאן א זאך וואס איז נגענען דעם אידישען דין, מחלל שבת זיין אדער עסען טרפות, גיט מען איהם אן התראה, און אויב דער לעהרער פאלגענדס איבערצייגט זיך, אז ער איז ניט רעליגיעז ווערט ער גלייך אויסגעשלאסען פון דער שולע, כדי ער זאל ניט קענען באאיינפלוסען די אנ־דערע תלמידים. די רעאל־שולע איז נאר פאר אינגלאך. פאר מיידלאך איז דא א „הערע טעכטער־שולע" און וועלכע זיי קריגען א גרויסע ליטעראריש און נאטור־וויסענשאפטליכע און מוזיקאלישע ער־ציהונג, און נאך דערצו א שטרענג רעליי־גיעזע ערציהונג. די מייידלאך וועלכע גראַ־דואירען פון דער „הערע טעכטער שולע" זענען אלע זעהר פרום, און ווען זיי האָ־בען חתונה, טראגען זיי אלע שייטעלען, און זענען פיעל פינקטליכער און עקזאק־טער אין דער פראקטיצירונג פון רעליגיאן ווי די פרומסטע אידישע פרויען אין פוי־לען. דיזע ארטאדאקסישע רעאל־שולעס אין דייטשלאנד זענען דער באזיס פון דער דייטשער ארטאדאקסיע, און די פרומע דייטשע אידען גיבען אויס הונדערטע טויי־זענט מארק יעהרליך פאר די פארבעסע־רונג פון די שולעס, ווייל מיט זיי שטעהט און פאלס די דייטשע ארטאדאקסיע. מערקווירדיג איז, וואס די רעפארם אידען אין דייטשלאנד האבען אויך זייערע אייג־ענע רעאל־שולעס, וואו די קינדער קריי־גען א אידישע ערציהונג אין גייסט פון רעפארם. אין פראנקפורט, אין בערלין, און נאך אין איינינע אנדערע שטעדט זענען פאראן רעפארמירטע אידישע מיי־טעלשולען, און זיי אונטערשיידען זיך נאר פון די פרומע רעאל־שולען, וואס דער קורריקולום איז א קלענערער, און וואס מען לערנט ניט אזוי פיעל געוויסע אויף די אפהיטונג פון די דינים און מנהגים.

לעצטענס האבען זיך אנגעהויבען ארויסבילדען אין דייטשלאנד אידישע גימנאזיעס לויט דעם מוסטער פון דער גימנאזיע ברעית אין תל אביב. אין די גימנאזיעס איז שוין די אינטערעסט שפאר־ניטרייטש נאר העברעאיש, און כדי צו קריגען א גענוגענדע צאהל פון שו־לער וועלכע פארשטעהען שוין העברע־איש ביים אריינטרעטען אין די העברע־אישע גימנאזיע, זענען גענדיגדעט געווא־רען אין פיעלע דייטשע שטעדט העברע־אישע „גרונד־שולען", דאס הייסט העב־רעאישע פאבליק סקולס, וואו די קינדער קריגען אן אנהייב אז א ריין העברעאישע ערציהונג.

א דאלאר שער פארקויפט פאר דריי סענט

ציוויי מיליאן שערס, ארויסגעגעבען אין שטאדט אין נאמען פון דער "ברי־טיש קאלאניעל קוילען מיינס", וועלכע זענען געווען געפריזט צו א דאלאר א שער, זענען פארקויפט געווארען צו דריי סענט א שער היינטיגע וואך, און אויך אויף זיי זענען געווען ווייניג קויפער.

אזא באריכט איז ציגעשטעלט גע־ווארען פון די קרעדיטארס, וועלכע באַ־קלאגען זיך, אז זיי זענען שטארק באַ־שווינדלעלט געווארען, און האבען אזוי ארום פארלארען זייער געלט.

די וועלט־מאכט פון פאפסט

פון לעאָן זאלאטקאָף.

מיט איינינע מאנאטען צוריק האט פאסירט אזא געשיכטע:

אין כינע זענען אומגעקומען צוויי אימאליגישע קאטאליקען־מיסיאנערען דורך די הענט פון א מאב. די איטאליע־נישע רעגירונג האט פארטיג געמאכט א פראטעסט און א פארערונג פון א געלט־ענטשעדיגונג. נאר איידער זי האט די ראקומענטען איבערגעגעבען צו דעם כינע־זישען געזאנדטען אין רוים, האט דער אי־טאליענישער מיניסטער פאר אויסלענדי־שע אנגעלעגענהייטען געפונען פאר פאַ־מענד, אויס העפליכקייט צום וואטיקאן, צו באראטען זיך מיט דעם פאפסט'ס מי־ניסטער פאר אויסלענדישע זאכען. זענען דאך די הערנס געווען מיסיאנערען אין דיענסט פון דער קאטוילישער קירכע!

ניט וועניג איבעראשט איז געווא־רען מוסאליני'ס מיניסטער, ווען ער האט אין וואטיקאן דערהאלטען דעם ענטפער, אז דאָ אויפמאכט צו פראטעסטירען אין דאָ־לאנגען ענטשעדיגונג פאר דעם טויט פון די צוויי מיסיאנערען איז ניט די זאך פון דער איטאליענישער רעגירונג, נאר די זאך פון וואטיקאן, וועלכע האט די אויסשליסליכע יורישדיקציע איבער זיינע דיענער. אמת טאקע די צוויי מיסיאנערען זענען געווען איטאליענישע בירגער, אבער אזוי ווי זיי זענען נגשטאנען אין דיענסט פון דער קירכע האט דער פאפסט אליין צו זאגען וועגען זייער שיקזאל אין פאדע־רען זייער רעכט.

פאר איינעם וואס קיין ידיעה פון פון דער קאטוילישער וועלט־אראנזאצייע קען דער ענטפער פון וואטיקאן קלינגען אלס אן איבערטריבענע גאנה. אלס א פארטעסטען זיך צו שפיען די ראלע פון א גרויס־מאכט, וועהרענד די טעריטאריע פון וואטיקאן איבער וועלכער דער פאפסט הערשט זינט ער האט געשלאסען דעם קאנקארדאט (אפמאך) מיט דער איטאלי־ענישער רעגירונג פארנעהמט ניט מעהר ווי א קסווער האלב מייל, און האט ניט מעהר ווי א הונדערט "אונטערטאנען". די צוויי דער'הרג'עטע מיסיאנערען האבען קיינמאל פריהער ניט געוואוינט אין וואַ־טיקאן סיטי, און אין פאלטיישען זין האָ־בען זיי ניט געקענט זיין די אונטערטאנען פון פאפסט.

פאר דער איטאליענישער רעגירונג איז דאס געווען א נייער שטאנדפונקט. דער פאפסט, הייסט עס, באטראכט די אויסשפרייטונג פון זיינע קירכליכע איכ־טערעסען און פון זיינע מיסיאנערען אין אלע זיינערע טעריטאריעס אין דיענ־נעמע איכפערעיע. אין די לייט, וועלכע דיענען דיזעע אינטערעסען זענען זיינע אונטערטאנען; נאטירליך זענען זיי אויכ־טערוואדען אונטער דעם פאליטישען הערשאפט פון פאפסט וועלכע ער האט געהאט פון די לענדער אין וועלכע ער האט געהאט רשות פון די לענדער אין וועלכע זיי זענען בירגער. אבער דעם וואטיקאן געהט דאס ניט אָן. זייערע נשמות געהערען צו איהם. ממילא געהערען אויך זייערע גופים צו איהם, ווייל א נשמה קען דאך ניט עקזיס־טירען אהן א גוף.

דאס איז דער נייער קאטוילישער אימפעריאליזם, וועלכער וויל ניט זיין אפ־חיינינג פון דער פאליטישער מאכט פון די אייראפייאישע אדער אנדערע רעגיע־רונגען. יא, ער באנוצט זיך מיט איהר ווי ווייט מעגליך פאר דער אויסשפרייי־טונג פון זיין איינפלוס, אבער ער וויל ניט זיין אפהענגיג פון איהר.

פריהער, צום ביישפיעל, ווען עס האט זיך געהאנדעלט פון אויסשפרייטונג די טעטיגקייטען אין ניט־קריסטליכע לענ־דער, איז דאס געטאן געווארען אונטער דער שוץ פון די אייראפייאישע רעגיע־רונגען. איצט וויל דער וואטיקאן זיך פריי מאכען פון דעם וויי וויייט מעגליך, און אויסאיבען זיין איינענעם איינפלוס, און אנפיהרען אונאבהייניגיג זיין פראָ־גראם פון קאטוילישען אימפעריאליזם.

די פאפסטליכע אראנזאיצייע וועלי־כע־באַט צו טאן מיט דער פארשפרייטונג פון גלויבען הייסט "די הייליגע קאנגרע־גיישאן פון גלויבען־פראפאגאנדע". זי האט לעטצטענס געגומען א סך־חכל, אדער פראגע מזז קומען פון פאפסט. ווען דער פאפסט שטארבט, וועהלען די קארדינאלען אן אנדער פאפסט, אבער איינמאל גע־וועהלט איז ער דער "באס".

די פאליטיק פון דער קאטוילישען אימפעריאליזם איז דאס שאפען אין יעדען לאנד א פריעסטערשאפט פון די איינגע־בוירענע, דאס מיינט, צו נאציאנאליי־זען די קאטוילישע קירכע אין יעדען לאנד, כדי צו באפרייען זיך דער באַ־שולדיגונג, אז די קירכען ווערען באַ־הערשט פון אויסלענדער. פון צייט צו צייט ווערען באשטימט הויכע קרכען־הערשער פון אנדערע נאציאנען אלס די אייראפייאישע, יאפאנעזער, כינעזער ווער־נען ווערען געקרוינט מיט גרויס צערעמא־ניע אין דער פעטער'ס קירכע אין רוים, און געשיקט צו זייערע "מלוכות" אין די לענדער פון וועלכע זיי שטאמען. אויף דעם אופן עקזיסטירט איצט, אין צוגאב צו דער קאטוילישער קירכע פון אמעריקע, פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען א. ז. וו. אויך א כינעזישע, יאפאנעזישע און א אינדישע קאטוילישע קירכע.

א ביישפיעל פון דעם פאפסט'ס אי־טאקראטישע מאכט אין אלע אינטערעס־סען פון דער קירכע האט מען געקענט זעהן אין זיינע אונטערהאנדלונגען מיט מוסאליני'ן בנוגע צו דעם אפמאך וואס האט ווידערגעשטעלט די וועלטליכע הער־שאפט פון פאפסט וועלכע ער האט געהאט פארלארען מיט זעכציג יאהר צוריק, ווען איטאליען האט זיך פאראייניגט פון ניין־און־צוואנציג אין די סוים־סי אייליענדס, און ניין־און־צוואנציג אין אויסטראליע און ניו־זעלאנד.

די צאל ארבייטער אין די מיסיאנען אליין (נלהים, מאנאסטעריעס, מאנאשקעס, לערער, א. ז. וו.) באטרעפט 163 טויזענט, זיי האבען 46 טויזענט סעטעלמענטס, 46 טויזענט קירכען, 31 טויזענט סקולס, דארונטער פינף יוניווערסיטיס, 309 סעמי־נאריעס, צוויי טויזענט נידריגערע און טרייד סקולס. זיי האבען צוזאמען מעהר ווי א מיליאן און א האלב סטודענטען.

די קאטוילישע מיסיאנען האבען אויך 691 האספיטאלס פאר 283 טויזענט חולאים, צוויי טויזענט אפטייקען, פיס־צעהן הונדערט יתומים־הייזער, דריי הונ־דערט אלטענהייזען (מושב זקנים'ס), 81 קאלאניעס פאר מצורעים, 134 דיספענ־סעריעס און 164 פרינטינג הייזער פאר זייערע דרוקיקאצען צו פראפאגאנדא. דער ווערט פון דעם איינענטומס אין די־אלע לענדער צוזאמען פארלויף זיך אין פיעלע ביליאנען. און דאס אלעס האט אנטשיידונג פון יעדען פארבעהר אדער פראגע מזז קומען פון פאפסט. ווען דער פאפסט שטארבט, וועהלען די קארדינאלען אן אנדער פאפסט, אבער איינמאל גע־וועהלט איז ער דער "באס".

די פאליטיק פון דעם קאטוילישען אימפעריאליזם איז דאס שאפען אין יעדען לאנד א פריעסטערשאפט פון די איינגע־בוירענע, דאס מיינט, צו נאציאנאליי־זען די קאטוילישע קירכע אין יעדען לאנד, כדי צו באפרייען זיך דער באַ־שולדיגונג, אז די קירכען ווערען באַ־הערשט פון אויסלענדער. פון צייט צו צייט ווערען באשטימט הויכע קירכען־הערשער פון אנדערע נאציאנען אלס די אייראפייאישע, יאפאנעזער, כינעזער ווער־נען ווערען געקרוינט מיט גרויס צערעמא־ניע אין דער פעטער'ס קירכע אין רוים, און געשיקט צו זייערע "מלוכות" אין די לענדער פון וועלכע זיי שטאמען. אויף דעם אופן עקזיסטירט איצט, אין צוגאב צו דער קאטוילישער קירכע פון אמעריקע, פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען א. ז. וו. אויך א כינעזישע, יאפאנעזישע און א אינדישע קאטוילישע קירכע.

א ביישפיעל פון דעם פאפסט'ס אי־טאקראטישע מאכט אין אלע אינטערע־סען פון דער קירכע האט מען געקענט זעהן אין זיינע אונטערהאנדלונגען מיט מוסאליני'ן בנוגע צו דעם אפמאך וואס האט ווידערגעשטעלט די וועלטליכע הער־שאפט פון פאפסט וועלכע ער האט געהאט פארלארען מיט זעכציג יאהר צוריק, ווען איטאליען האט זיך פאראייניגט פון ניין־און־צוואנציג אין די סוים־סי אייליענדס, און ניין־און־צוואנציג אין אויסטראליע און ניו־זעלאנד.

די צאל ארבייטער אין די מיסיאנען אליין (נלהים, מאנאסטעריעס, מאנאשקעס, לערער, א. ז. וו.) באטרעפט 163 טויזענט, זיי האבען 46 טויזענט סעטעלמענטס, 46 טויזענט קירכען, 31 טויזענט סקולס, דארונטער פינף יוניווערסיטיס, 309 סעמי־נאריעס, צוויי טויזענט נידריגערע און טרייד סקולס. זיי האבען צוזאמען מעהר ווי א מיליאן און א האלב סטודענטען.

די קאטוילישע מיסיאנען האבען אויך 691 האספיטאלס פאר 283 טויזענט חולאים, צוויי טויזענט אפטייקען, פיס־צעהן הונדערט יתומים־הייזער, דריי הונ־דערט אלטענהייזען (מושב זקנים'ס), 81 קאלאניעס פאר מצורעים, 134 דיספענ־סעריעס און 164 פרינטינג הייזער פאר זייערע דרוקיקאצען צו פראפאגאנדא. דער ווערט פון דעם איינענטומס אין די־אלע לענדער צוזאמען פארלויף זיך אין פיעלע ביליאנען. און דאס אלעס האט אנטשיידונג פון יעדען פארבעהר אדער פראגע מזז קומען פון פאפסט. ווען דער פאפסט שטארבט, וועהלען די קארדינאלען אן אנדער פאפסט, אבער איינמאל גע־וועהלט איז ער דער "באס".

די פאליטיק פון דעם קאטוילישען אימפעריאליזם איז דאס שאפען אין יעדען לאנד א פריעסטערשאפט פון די איינגע־בוירענע, דאס מיינט, צו נאציאנאליי־זען די קאטוילישע קירכע אין יעדען לאנד, כדי צו באפרייען זיך דער באַ־שולדיגונג, אז די קירכען ווערען באַ־הערשט פון אויסלענדער. פון צייט צו צייט ווערען באשטימט הויכע קירכען־הערשער פון אנדערע נאציאנען אלס די אייראפייאישע, יאפאנעזער, כינעזער ווער־נען ווערען געקרוינט מיט גרויס צערעמא־ניע אין דער פעטער'ס קירכע אין רוים, און געשיקט צו זייערע "מלוכות" אין די לענדער פון וועלכע זיי שטאמען. אויף דעם אופן עקזיסטירט איצט, אין צוגאב צו דער קאטוילישער קירכע פון אמעריקע, פראנקרייך, ענגלאנד, איטאליען א. ז. וו. אויך א כינעזישע, יאפאנעזישע און א אינדישע קאטוילישע קירכע.

א ביישפיעל פון דעם פאפסט'ס אי־טאקראטישע מאכט אין אלע אינטערע־סען פון דער קירכע האט מען געקענט זעהן אין זיינע אונטערהאנדלונגען מיט מוסאליני'ן בנוגע צו דעם אפמאך וואס האט ווידערגעשטעלט די וועלטליכע הער־שאפט פון פאפסט וועלכע ער האט געהאט פארלארען מיט זעכציג יאהר צוריק, ווען איטאליען האט זיך פאראייניגט פון ניין־און־צוואנציג אין די סוים־סי אייליענדס, און ניין־און־צוואנציג אין אויסטראליע און ניו־זעלאנד.

שלעכטע צייטען

(פעליעטאן)

פון משה חייקעלס

ווארום איינגאנצען איז זי ערשט אכ־צעהן יאהר אלט...

אבער ניט וועגען דער קאין געהט עסאָ. עס דארף אייך בלויז דיענען אלס א צווייטער באוויז אז אומזיסט זיינען די נעשריייען "שלעכטע צייטען".

כל זמן מענשען זיינען נאך גרייט אנ־ציבאטען זייערע היימען פאר עלעגדע פויג־לען, און כל זמן א דאמע קען איבערלאזען א היים און א גרויסע ירושה פאר א קאין איז נאך גאר ניט אזוי שלעכט אויף דער וועלט.

איי, וועט איהר דאך וויעדער פרע־גען, פאר וואס האט מען פארט ביי אונז אין שטאדט ארויסגעווארפען אן ארימע פאמיליע פון הויז אין פארטיל אין א שעהנע.

אט וועט איהר זעהען, זי וועט נאך אויף דער עלטער חתונה האבען.

די קאין מיין איך.

ווארום איינגאנצען איז זי ערשט אכ־צעהן יאהר אלט...

אבער ניט וועגען דער קאין געהט עסאָ.

עס דארף אייך בלויז דיענען אלס א צווייטער באוויז אז אומזיסט זיינען די נעשריייען "שלעכטע צייטען".

כל זמן מענשען זיינען נאך גרייט אנ־ציבאטען זייערע היימען פאר עלעגדע פויג־לען, און כל זמן א דאמע קען איבערלאזען א היים און א גרויסע ירושה פאר א קאין איז נאך גאר ניט אזוי שלעכט אויף דער וועלט.

איי, וועט איהר דאך וויעדער פרע־גען, פאר וואס האט מען פארט ביי אונז אין שטאדט ארויסגעווארפען אן ארימע פאמיליע פון הויז אין פארטיל אין א שעהנע.

אט וועט איהר זעהען, זי וועט נאך אויף דער עלטער חתונה האבען.

די קאין מיין איך.

וואו איך שטעה און וואו איך געה, הער איך דאס זעלבע ביטערע ליעדעל:

שלעכטע צייטען!

מיט וועמען איך רעד און מיט וועמ־מען איך שמועס, הער איך דעם זעלבען פזמון:

שלעכטע צייטען!

דער סוחר אין דער פאבריקאנט, דער דאקטאר אין דער לעהרער — אלע באקלאגען זיך אויף שלעכטע צייטען.

און איך וויים אז זיי זאגען ניט קיין לוגען.

מען דארף ניט לייגענען אין די ביכער, אויסצוגעפינען אז מיר האבען איצט שלעכטע צייטען.

ניט נאר אין קענערע, נאר אפשר אויף דער גאנצער וועלט.

עס איז געגוג א קוק צו טאן אין די אויגען פון א הונגעריגען, אן עלענדען, צו דערשפירען די נויט פון דער איצטיגער צייט.

און אז איהר עפענט אויף די טאג צייטונג, די אידישע צו די ענגלישע שלאגט איהר זיך באלד אָן אויף צעהנד־ליינער פארען פון שלעכטע ציטען.

האט אייך דען ניט פארקוועטשט ביים הארצען ווי מען האט אָן עלענדע פאַ־מיליע ארויסגעשטעלט אויף דער גאס פאר ניט צאהלען קיין דירה געלט.

אין עס איז טאקי באמת געווען א שארפער ווערטאג צו לייענען, ווי א פאַ־מיליע אן ארימער טאטע מיט א קראנק ווייב אין מיט פיעל פיצלעך קינדער איז ארויסגעשטעלט געווארען אויף דער גאס.

אין נאך מעהר האט דער דאזיגער פאקט זיך געווארפען אין די אויגען, ווייל אין דער זעלבער צייטונג, גלייך מיט דער נייעס וועגען דער ארויסגעווארפענער פאַ־מיליע, איז געווען א צווייטע נייעס, וועל־גען א היים וואס ווערט אנגעבאטען פאר אן עלענדען פויגעל!

איהר הערט? מיר האבען נאך פונ־דעסטוועגען גוטע מענשען אויף דער וועלט, אז זיי זיינען גרייט צו עפענען א היימלאזען פויגעל.

אפגעוואיינען איהם, הייסט עס פון דער גראבע, שמציגע, ניט אנשטענדיגע רייד.

צו האט ער די דאזיגע ניט־אנשטענ־דיגע רייד אויפגעכאפט פון די באזובער אין פארק, צו האט ער זיך דאס ארץ אפ־געלערענט פון זיינע אויפפאסער. דאס ווייסען מיר ניט, אבער געגוג אז ער האט זיינע ניט אנשטענדיגע רייד אריינגע־שריען יעדען איינעם אין אויער אריין, און מען האט באשלאסען, ארויסצווארפען אויהם פון גארטען.

אבער מען קען דאך א פויגעל ניט ווארפען אויף דער גאס. א פויגעל איז דאך ניט קיין ארימער שוסטער מיט א קראנק ווייב און פיער קינדער, מען קען דאך איהר אויפ'ן גאס ניט ארויסווארפען, האט מען געלאזט ווייסען דורך די צייטונגען אז אזא און אזא פויגעל ווערט אוועקגע־געבען, און ווער עס וויל איהם, קען איהם האבען.

און מען האט דערביי ניט פארליי־קענט פארוואס מען מאכט דעם פויגעל צו מופען.

אבער גוטע מענשען האבען זיך פאר דעם ניט איבערגעשראקען.

און די צעהנדליגער האבען זיי זיך צעמעלדעט און אנגעבאטען זייער היים פאר דעם עלענדען פויגעל.

נאך מעהר: איינינע האבען זיך אפילו אנגעבאטען צו רעפארמירען דעם דאזיגען פויגעל.

אפגעוואיינען איהם, הייסט עס פון דער גראבע, שמציגע, ניט אנשטענדיגע רייד.

מיר ווייסען ניט ווער עס האט דעם פויגעל געקראגען.

און עס געהט אונז ניט אָן.

איך דערצעהל עס אייך בלויז אזוי־גען דעם א איהר זאלט זעהן, אז ערשטענס זיינען מענשען; חלילה, נאך ניט אזוי שלעכט, און צווייטענס, אז אויך די צייט זיינען נאך ניט אזוי שלעכט ווי מיר מיינען.

איי פארוואס זענען מענשען גרייט אריינצונעהמען אן עלענדען פויגעל אין הויז און אן ארימע פאמיליע שטעלט מען ארויס אויף דער גאס פאר ניט צאהלען קיין דירה געלד — אויף דעם זעהט איהר, האב איך קיין עגטפער ניט.

און נאך א פאקט קען איך אייך דער־צעהלען, וואס וועט אייך באווייזען אז איך בין בערעכט:

אט לייען איך אין די צייטונגען א נייעס פון לאס אנדזשעלאס. דארט איז געשטארבען אן אלטע דאמע, א דאקטאר־שע, אויב איך האב קיין טעות ניט, האט זי איבערגעלאזט א ירושה פון 15 טויזענט דאלאר — איהר מיינט פאר ארימע לייט? חלילה, נאר פאר איהר גרויסער פערזישער קאין.

די קאין, פארשטעהט איהר מיך, איז נאך דער דאזיגער דאמע'ס טויט געבליבען אן עלענדע אויף דער וועלט. טאקע א קאין מיט א גרויסען יחוס, און שטאמט אזש פון פרס ומדי, אבער היינטיגע צייטען, ווער קען וויסען וואס עס וועט מיט דער קאין פאסירען!

האט די דאמע זי פארזארגט מיט 15 טויזענט דאלאר, וואס זאל איהר זיין גע־וונג פאר'ן גאנצען לעבען.

נאך טעהר, זי האט די קאין אפילו באזארגט מיט א רייכער היים, אזוי לאנג ווי לייד לעבען.

די קאין, הייסט עס.

און א צוואה, ווייסט איהר דאך, איז הייליג און ווערט הייליג אפגעהיט.

וועט, מאָלט אייך, דער קאין שוין קיין זאך ניט פעהלען.

אי קעש געלט האט זי, אי א הויז א רייכע און א שעהנע.

אט וועט איהר זעהען, זי וועט נאך אויף דער עלטער חתונה האבען.

די קאין מיין איך.

די פאדערונג פון די באן־ארבייטער יוניאנס

אז די ארבייטסלאזיגקייט איז גרויס געווען איבערראל, דאס וועט שוין היינט צו־טאג קיינער ניט לייקענען. אבער דערווייל רעדט מען נאך אלעס אז מען דארף עפעס טאן פאר די ארבייטסלאזע. אבער טאן טוט מען וועניג.

און וואס עס איז נאכמער — מען האט אויא און מען שרעקט זיך פאר'ן איינצייגען ווירקזאמען מיטעל, מען האט עס מורא אפילו אנצורופען מיט'ן נאמען.

וועגען וועלכע מיטלען מען זאל ניט רעדען, טוט מען אבער מודה זיין, אז עס איז פאראן איין מיטעל, און נאר איין מיטעל, וואס קען ווירקליך העלפען פטור צו ווערען פון דער ארבייטסלאזיגקייט. און דאס איז פארקלענערען דעם ארבייטס־טאג.

מען זוכט מיטלען צו העלפען די ארבייטסלאזע, צו קענען זיי שפייזען און זייערע פאמיליעס. אבער דאס קענען דאך אלץ נאר צייטווייליגע רפואות, ווייל עס איז נאר פאראן איין ראדיקאלער מיטעל, וואס קען ווירק־ליך העלפען — פארקלענערטע ארבייטס־שטונדען.

פאראן איין הייפט־אורזאכע וועלכע האט געפירט צו דער ארבייטסלאַ־זיגקייט — די מאשין. מיט אן אכט שטונדיגען ארבייטס־טאג איז די לעצ־טע דערפינדונגען. האבען נאך אלע געקענט ארבייטן. מיט די לעצטע טעכניש אנטוויקלונגען אבער, מוז ביי אן אכט שטונדיגען ארבייטס־טאג זיין אן ארבייטסלאזיגקייט.

איב א פערט־חלק פון דער באפעלקערונג איז ארבייטסלאז